

Muziek is Meer!

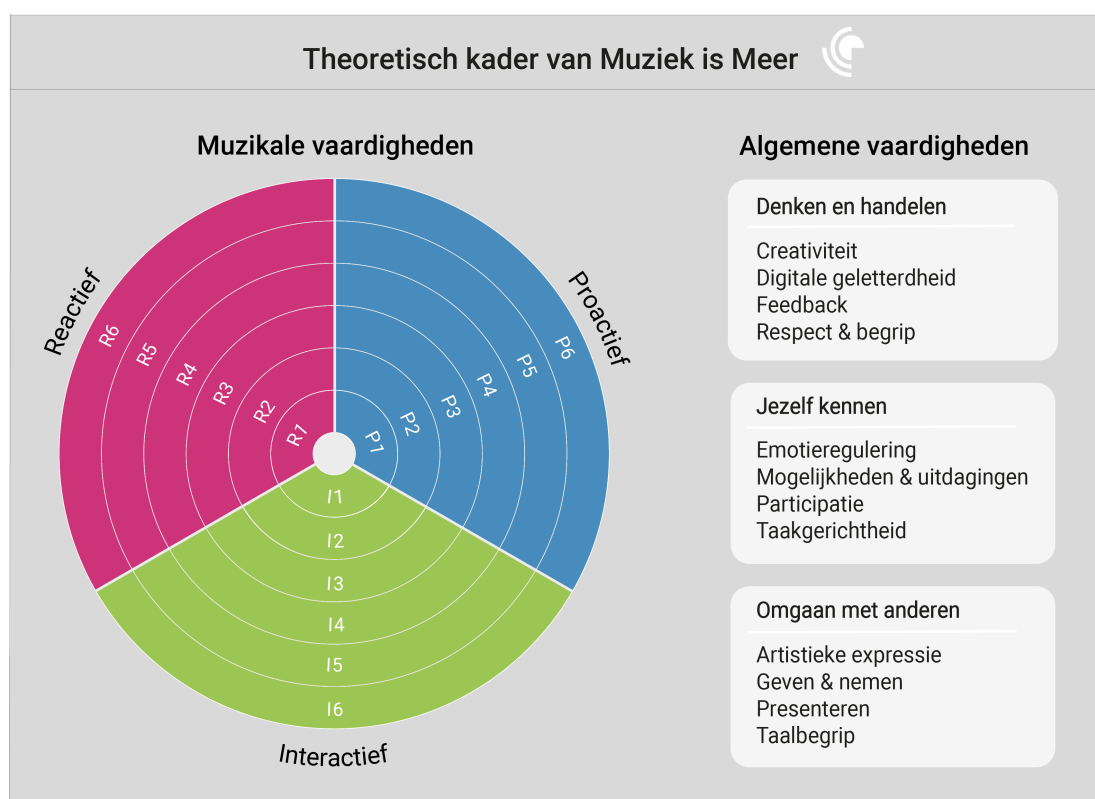
Muziek is Meer is het resultaat van een ontwerponderzoek naar een theoretisch kader en digitaal volgsysteem voor muziek in het speciaal onderwijs waarbij aandacht is voor zowel de muzikale als de sociale en emotionele ontwikkeling van een leerling. Het Engelse volgsysteem *Sounds of Intent* en de leerlijnen voor de sociale en emotionele ontwikkeling van de CED-groep zijn als uitgangspunt gebruikt voor de ontwikkeling van de Nederlandse *Muziek is Meer*. Aan het onderzoek werkten vier vakleerkrachten mee die werkzaam zijn als muziekdocent in het (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. Middels focusgroep interviews, semigestructureerde interviews, lesobservaties en een vragenlijst is een theoretisch kader ontwikkeld, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen muzikale en algemene vaardigheden. Op basis van dit theoretisch kader is een digitaal volgsysteem vormgegeven: een praktisch instrument voor muziekdocenten, dat aansluit bij de kerndoelen muziek en de sociale en emotionele ontwikkeling voor leerlingen die zeer moeilijk lerend zijn en leerlingen met een meervoudige beperking.

Het volledige onderzoeksverslag is te downloaden via <https://www.ahk.nl/onderzoek/publicaties/publicatie/muziek-is-meer/>

Voor vragen en opmerkingen kun je per email contact op nemen met Marijke Smedema muziekismeer@marijkesmedema.nl

Theoretisch kader

Binnen het theoretisch kader van Muziek is Meer wordt onderscheid gemaakt tussen twee typen vaardigheden: muzikale vaardigheden en algemene vaardigheden.

Muzikale vaardigheden

Het onderdeel 'muzikale vaardigheden' is afgeleid van het Engelse systeem *Sounds of Intent* en is passend gemaakt voor het Nederlandse onderwijssysteem. Binnen *Sounds of Intent* worden drie domeinen onderscheiden die betrekking hebben op de wijze waarop een kind of jongere zich met muziek kan bezighouden. Bij het eerste domein -'reactief'- staat het luisteren en reageren op geluiden en muziek centraal. Bij het 'proactieve' domein gaat het om het vermogen om zelf muziek te maken. Het laatste domein -'interactief'- heeft een directe link naar de sociale ontwikkeling en is gericht op het in groepsverband bezig houden met geluid en muziek.

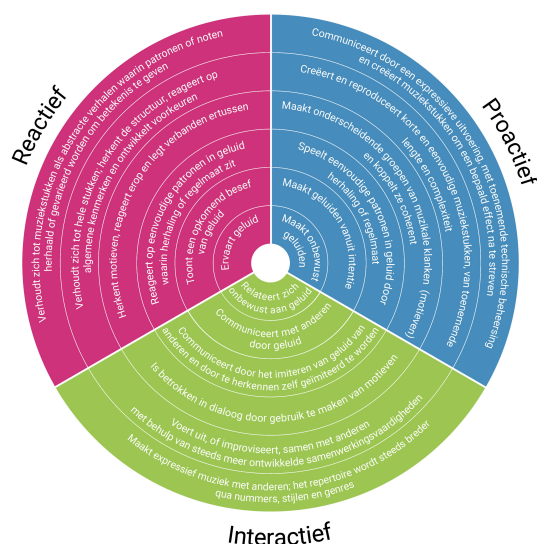
Het raamwerk bestaat uit een cirkel die verdeeld is in 3 domeinen en 6 ontwikkelfasen. Hierdoor ontstaan in totaal 18 segmenten. Elke ring staat voor een muzikale ontwikkelfase. De muzikale ontwikkeling begint bij de middelste cirkel en ontwikkelt zich steeds verder naar buiten toe. Hierbij ligt de focus in het begin bij het kind of jongere zelf, waarna zijn wereld steeds verder wordt uitgebreid.

De muzikale ontwikkelfasen:

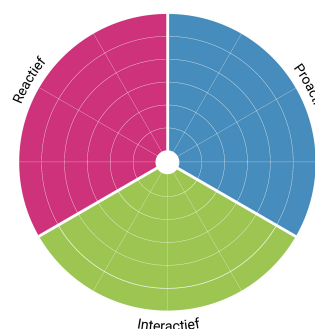
1. Verwarring en chaos
2. Bewustwording en intentionaliteit
3. Relaties, repetitie en regelmaat
4. Klanken die clusters vormen
5. Diepere structurele verbindingen
6. Volgroeide artistieke expressie

Om nog meer details te kunnen weergeven zijn de 18 segmenten verder opgesplitst in steeds vier verschillende elementen. Het gehele raamwerk bestaat uit 72 verschillende elementen waarop gescoord kan worden. Per element kun je in het volgsysteem aangeven of een leerling het element niet, incidenteel of structureel beheerst.

Sounds of Intent, de segmenten

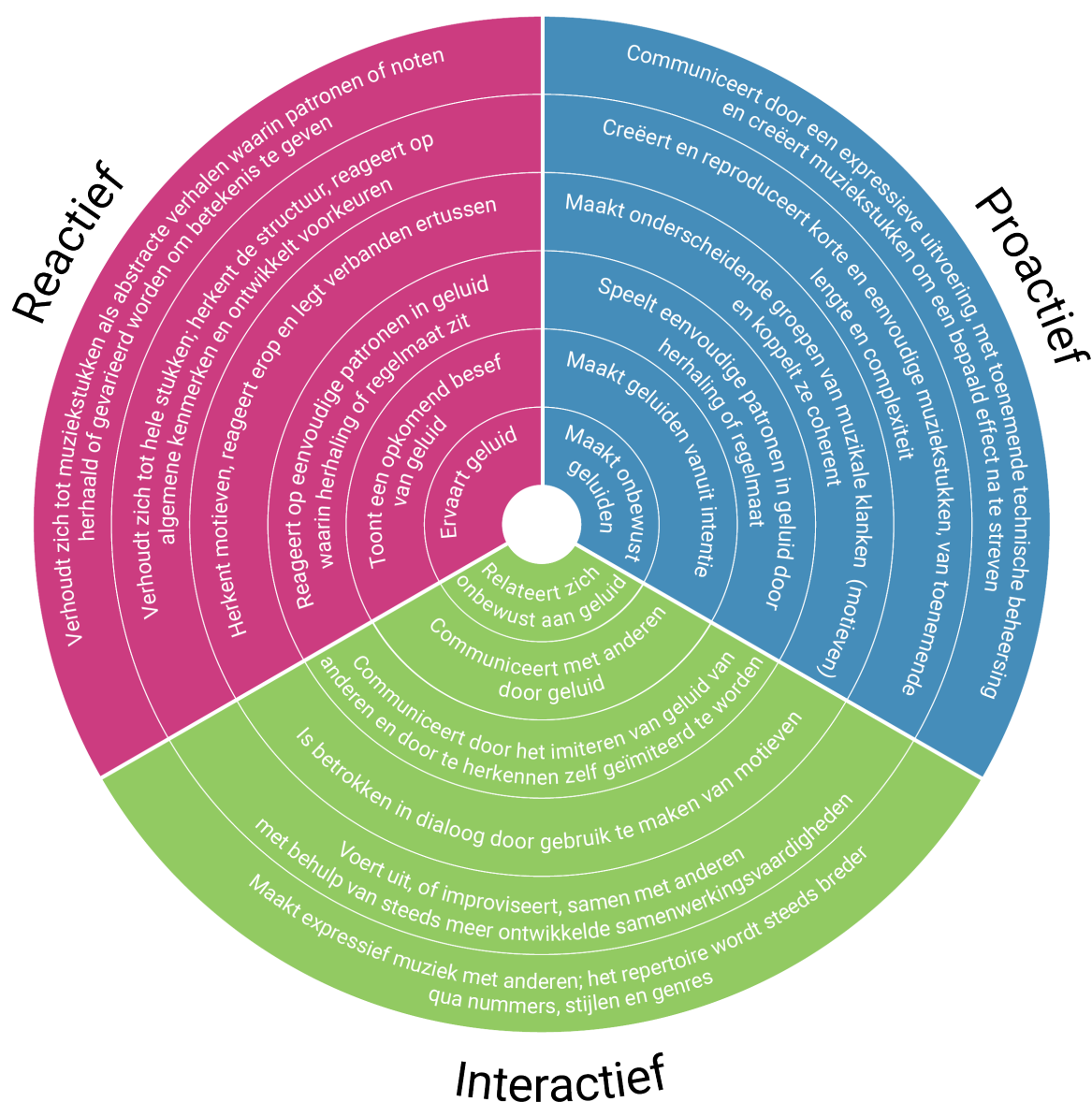
Sounds of Intent, de 72 elementen

Muzikale vaardigheden; de segmenten en de elementen

Een volledige beschrijving van alle domeinen, segmenten en elementen en voorbeelden van muzikaal gedrag kun je downloaden via https://www.muziekismeer.nl/uploads/blb_4667_200729-muziek-is-meer-losse-documenten.pdf

Meer informatie over Sounds of Intent is te vinden op: <https://soundsofintent.org>

Algemene vaardigheden

In het onderdeel 'algemene vaardigheden' worden twaalf onderwerpen beschreven, die verdeeld zijn in drie hoofdcategorieën:

- 1) Manieren van denken en handelen
- 2) Manieren van jezelf kennen
- 3) Omgaan met anderen

In het volgsysteem kun je op leerlingniveau uit de lijst met van aardigheden een sterk punt en een aandachtspunt van een leerling benoemen. Op groepsniveau kun je twee groepsdoelen toekennen.

1. Manieren van Denken en handelen

Creativiteit

'Creativiteit is de vaardigheid van de leerling om ideeën te bedenken en dingen te creëren die nieuw, verrassend en waardevol zijn voor de leerling zelf' (Potters & Lutke, 2018).

Digitale geletterdheid

Bij digitale geletterdheid leren leerlingen kennis en vaardigheden op het gebied van digitale technologie en media. Ze leren nadenken over de waarde ervan voor zichzelf en de samenleving. Ze leren digitale technologie gebruiken om uiting te geven aan hun eigen persoonlijkheid en creativiteit (Curriculum.nu, 2019).

Respect & begrip

Hierbij gaat het om het tonen van respect en begrip voor andere visies, uitingen en gedragingen. De leerling leert respectvol omgaan met meningen van anderen en leert zich te verplaatsen in opvattingen, waarden en motieven van anderen.

Feedback

De leerling leert feedback te geven en te ontvangen. Hiervoor zijn denkvaardigheden van belang, maar ook houdingsaspecten, reflectie en zelfregulerend vermogen.

2. Manieren van jezelf kennen

Emotieregulering

Emotieregulering richt zich op het omgaan met emoties van jezelf en anderen. De leerling leert emoties te herkennen en te benoemen, emoties te uiten en adequaat te reageren op emoties.

Mogelijkheden & uitdagingen

Hieronder valt het onderzoek naar de persoonlijke mogelijkheden en uitdagingen van een leerling en het ontdekken en (h) erkennen van passie en capaciteiten. Dit onderzoek kan uitgevoerd worden binnen de schoolse situatie, maar zich ook richten op buitenschoolse activiteiten en uitstroommogelijkheden.

Participatie

Bij participatie gaat het om actieve deelname van de leerling, onder te verdelen in participatie binnen een klas of groep en bij kunst- en cultuuractiviteiten buiten de school (zoals concertbezoek). Ook de mate van doorzettingsvermogen speelt hierbij een rol.

Taakgerichtheid

Taakgerichtheid is het zelfstandig of met hulp kunnen uitvoeren van een taak. Het stellen van doelen en het maken van een planning kunnen hier onderdeel van zijn. De concentratie van de leerling kan invloed hebben op zijn taakgerichtheid.

3. Manieren van omgaan met anderen

Artistieke expressie

Artistieke expressie is het vormgeven van ervaringen, gevoelens en/of gedachten in een kunstzinnige vorm. Het stelt de leerling in staat om zich op eigen wijze uit te drukken en betekenisvol te communiceren in (bewegend) beeld, klank, woord en beweging of een combinatie hiervan. De leerling leert deze kunstzinnige taal te ervaren, te herkennen, te begrijpen en te gebruiken.

Geven & nemen

Hierbij gaat het om het leren vinden van een balans tussen geven en nemen. Denk bijvoorbeeld aan het geven en nemen van een beurt, het evenwichtig aandragen van ideeën tijdens een gezamenlijke activiteit of zich houden aan afspraken.

Presenteren

Presenteren is het tonen van eigen of gemeenschappelijke artistieke uitingen. De leerling leert afspraken te maken, samen te werken, initiatief te tonen, lef te hebben, onder spanning te presteren en contact te maken met het publiek. Hij leert terug te kijken op de presentatie en te reflecteren op die ervaring. Dit proces geeft inzicht in eigen voorkeuren, identiteit en eigen kunnen. De context van de presentatie kan verschillen (bijvoorbeeld binnen de klas, met ouders erbij, of buiten de school).

Taalbegrip

Door middel van de Nederlandse taal en Nederlands ondersteund met Gebaren (NmG), verlenen leerlingen betekenis aan de wereld en kunnen ze gevoelens, ervaringen, meningen en feiten onder woorden brengen, begrijpen en interpreteren. Muziek kan een ingang zijn bij de ontwikkeling van taalbegrip.